

Motion

1976/77:214

av herr Lundkvist m. fl.
om sågverkens råvaruförsörjning

Svensk skogsindustri går mot en framtid där knapphet på vedråvara kommer att göra sig alltmer kännbar. I takt med sin industriutbyggnad har de skogsägande grupperingarna valt att förädla en allt större del av sin råvara i de egna anläggningarna, varvid utbudet på virkesmarknaden har minskat.

Detta minskade utbud har lett till att köpsågverken på många håll i landet har uppenbara svårigheter att köpa råvara för sin produktion. Många sågverk kan i dag inte utnyttja sin kapacitet och har därför svårt att trygga selsättningen för sina anställda. De som arbetar i mindre sågverk får ofta se hillaster med virke köra förbi och fraktas ut ur regionen till industrier som ligger tiotals mil bort. Samtidigt hotas deras arbetstillfällen därför att den råvara som lokala skogsägare tidigare alltid bidragit med inte längre står till förfogande. Det är särskilt skogsägarföreningarnas industriexpansion som ger dessa följder.

Risken är akut att många sågar som är av avgörande betydelse för selsättningen i glesbygden drabbas i första hand. Sågverk som för endast kort tid sedan etablerades med hjälp av statligt lokaliseringsstöd hotas av driftstopp om inte råvaruförsörjningen kan tryggas.

Träindustriarbetareförbundets avdelning 33 har t. ex. skrivit till regeringen och påpekat, att situationen i Jämtland är mycket besvärande trots att sågverkskapaciteten endast täcker en mindre del av den årliga avverkningen i länets skogar. I Härjedalen finns sålunda kapacitet för sågning endast till ca 8 % av den avverkade volymen och i Jämtland till ca 55 %. De stora resursstarka företagen vid kusten, men i viss utsträckning även företag från södra delen av landet, använder Jämtlands län som fångstområde. Skogsbolagen, som har sin förädlingsindustri vid kusten, äger en betydande del av länets skogsmark. Men även skogsägarföreningen transporterar största delen av sitt virke till sågverk vid kusten. De rotposter som blir över får länets köpsågverk konkurrera om i prislägen som ofta blir orimliga för dem att klara av. Resursstarka företag, som behöver marginalkvantiteter för att fylla sina råvarubehov, har möjlighet att betala betydligt högre priser. Denna situation kan innebära nådastöten för en stor del av den för länet viktiga sågverksindustrin.

Liknande förhållanden för sågverken som i Jämtlands län råder i stora delar av landet. För att ytterligare belysa köpsågverkens situation kan nämnas att deras självförsörjningsgrad från egen skog varierar mellan 0 % och 10 % av behovet (i genomsnitt 3 till 4 %).

I en situation med knapphet på vedråvara är det angeläget att sysselsättnings- och regionalpolitiska synpunkter får väga tungt vid valet av vidare förädling. Varje anställd i sågverken förädlar arligen ettusen kubikmeter fub (= fast mått under bark) rundvirke eller sexhundra kubikmeter fub netto. Motsvarande siffror för exempelvis sulfatindustrin är tvåusenfemhundra kubikmeter fub. 2/3 av all massatillverkning i Sverige är sulfatkokning. Men även i jämförelse med övrig förädling ger sågat virke det högsta antalet anställda per förädlad kubikmeter skogsråvara. För att skapa så många arbetstillfällen som möjligt är det därför angeläget att i produktionsledet slå vakt om sågverksindustrin. År 1975 fanns 3 567 sågverk i landet. I sågverksindustrin arbetar direkt 21 000 personer, att jämföras med 9 500 i sulfatindustrin.

Sågverk behöver inte som många utpräglade processindustrier bli så stora som möjligt för att vara effektiva. Sågverken är därför lättare att lokalisera på ett från regionalpolitisk synpunkt lämpligt sätt. Sågverksindustrin har också i motsats till den övriga processindustrin inom skogssektorn mycket stor spridning över alla delar av landet. På många orter i skogsbygderna är sågverket den enda basindustrin kring vilken hela samhället är uppbyggt. Sådana samhällen får betydande svårigheter att överleva om sågen läggs ner.

Transporterna av råvaran och färdigvaran blir billigare ju närmare stubben virket förädlas. Av 3 ton timmer blir det bara 1 ton torkat sågat virke. Även transportekonomiskt är därför förädling till sågat virke en fördel.

Om vi räknar i energi är det också en fördel om man kan förädla skogen till sågade trävaror.

Miljöproblemen är definitivt betydligt mindre i sågverksindustrin än i annan skogsindustri.

En förädling av skogsråvaran i sågverken inverkar också positivt på den svenska handelsbalansen. Vi får bättre betalt för vår skog om vi exporterar den som sågade trävaror än om vi säljer den som t. ex. sulfatmassa. Under åren 1970–1975 gav exporten av sågade trävaror 370 kubikmeter i genomsnitt. Exporten av sulfatmassan gav 1 040 kr. per ton. Fördelar vi dessa exportinkomster på förbrukad råvara gav de sågade trävarorna 320 kubikmeter fub och sulfatmassan gav 220 kubikmeter fub.

De här redovisade är några av de skäl som talar för att vi bör hålla en så hög andel som möjligt av förädlingen av skogsråvaran i sågverksindustrin.

Sågverksindustrin i Sverige förbrukar ca 45 % av vedråvaran och av detta står köpsågverken för drygt 60 %, vilket innebär att 30 % av all skogsråvara förädlas i köpsågverk. Med en självförsörjningsgrad av i genomsnitt 3–4 % från egen skog blir därför köpsågverken ytterst känsliga för prisspekulationer och variationer i virkestillförseln.

Landets virkesbalans medger inte något ökat uttag ur våra skogar. Inom ramen för nuvarande virkesuttag rymms därför ingen nyetablering av ytterligare sågverk eller övriga skogsindustrier. Vi är dock medvetna om att

en strukturomvandling inom landets sågverksindustri är nödvändig och kommer att ske. Med hänsyn tagen till den regionalpolitiska betydelse sågverksindustrin har, kan denna omvandling inte få ske okontrollerat. Samhället måste skaffa sig inflytande över sågverksindustrins fortsatta utveckling för att därigenom ta till vara de möjligheter som ges att skapa sysselsättning i glesbygd.

Då skogsägarföreningarna i allt större utsträckning eftersträvar att själva förädla sin råvara, och då man inte kan vänta sig att privata skogsägarintressen skall ta andra hänsyn än företagsekonomiska, måste samhället ha möjligheter till sådana dispositioner av tillräckliga kvantiteter skogsråvara att regional- och sysselsättningspolitiska intressen tas till vara.

Ett samlat näringspolitiskt program för skogssektorn måste föreläggas riksdagen så snart skogsutredningen är färdig med sitt arbete. Därvid bör de synpunkter och förslag om en mera planmässig hushållning med skogsråvaran som redovisats av Svenska pappersindustriarbetareförbundet, Svenska skogsarbetareförbundet, Svenska träindustriarbetareförbundet, Svenska industritjänstemannaförbundet och Sveriges Arbetsledareförbund vara vägledande.

Med de fördelar som vi redovisat att det finns i förädling av skogsråvaran i sågverk, är det angeläget att sågverksindustrin i det aviserade näringsprogrammet ges minst samma utrymme som för närvarande och att den regionala strukturen med sågverken lokaliserade till inlandets glesbygder eftersträvas.

Det är angeläget att garantera råvara för sågverk som är särskilt betydelsefulla för sysselsättningen i sitt område. Därför föreslår vi att den produktionskapacitet och det antal sysselsättningstillfällen som köpsågverken representerar redovisas länsvis.

I anslutning till länsplaneringen upprättas länskvoter för råvara till sådana köpsågverk som är av avgörande betydelse för sysselsättningen på sin ort och i sin bygd.

Dessa kvoter sammanställs regionvis. Efter förslag från virkesråden fastställer regeringen länskvoterna. Dessa kvoter måste fyllas genom överenskomelser eller leveransplikt.

En sådan hushållning med virkesråvaran underlättas av att samhället har egna skogsinnehav som kan stå till förfogande. Hänsyn härtill måste tas vid utformningen och tillämpningen av jordförvärvslagen.

Med anledning av den redan nu mycket bekymmersamma situationen när det gäller råvaruförsörjningen för många sågverk, och därvid för värdefulla arbetstillfällen i glesbygderna, finns inte tid att avvakta ett samlat program för skogsnäringen. Omedelbara åtgärder måste vidtas.

Vi föreslår därför

att riksdagen hos regeringen begär att de i motionen föreslagna åtgärderna omedelbart vidtas för att trygga de sysselsättnings-
tillfällen i våra glesbygder som hotas genom köpsågverkens
brist på råvara.

Stockholm den 17 januari 1977

SVANTE LUNDKVIST (s)

MAJ BRITT THEORIN (s)

GUNNAR OLSSON (s)

i Edane

STIG ALFTIN (s)

ÅKE WICTORSSON (s)

HÅKAN STRÖMBERG (s)

i Vretstorp

SVEN LINDBERG (s)

OVE KARLSSON (s)

i Malung

GRETHE LUNDBLAD (s)

WIVI-ANNE RADESJÖ (s)

KERSTIN NILSSON (s)